

INK DVA VANA KOT AČI

INKLUZIVNI KOTAČ 8
Rijeka, kolovoz 2023.

ISSN
2975-6367

NAKLADNIK
Udruga Ri Rock
Delta 5, Rijeka

ZA NAKLADNIKA
Jelena Martinčić

U IZRADI ČASOPISA
SUDJELOVALI SU
Luka Lakić
Matea Marchini
Erdina Najev
Valentina Pavić

TISAK
Riso i prijatelji

NAKLADA
200 primjeraka

Časopis se tiska
u sklopu projekta
Inkluzivni kotač,
uz financijsku
potporu Fonda za
aktivno građanstvo,
sredstvima Islanda,
Lihtenštajna i
Norveške u okviru
EGP-a.

Primjerci časopisa
su besplatni.

udrugarirock@gmail.com
inkluzivnikotac@gmail.com

ROM
HR

RI/ROCK

Iceland
Liechtenstein
Norway

Active
citizens fund

Cijele intervjuje poslušajte
na Mixcloudu Radio Rože
[mixcloud.com/RadioRoza/
playlists/inkluzivni-kotac](https://mixcloud.com/RadioRoza/playlists/inkluzivni-kotac)

Razgovori su uređeni i prilagođeni tiskanom formatu. Ciljovite intervjue možete poslušati skeniranjem koda.

Veseli slovenski Romi

Erdina Najev ovom je prigodom glasom otputovala do naših zapadnih susjeda. U Sloveniji živi oko 10 tisuća pripadnika romske nacionalne manjine, slično kao i u Hrvatskoj. Većina ih živi u nelegaliziranim romskim naseljima gdje nemaju pristup komunalnoj infrastrukturi, uključujući i pitku vodu. Tko se i kako tamo bori za prava Roma?

Erdina: Danas ćemo posjetiti naše susjede u Sloveniji i predstaviti udrugu Roma Romano Veseli iz Novog Mesta. Udruga postoji već sedamnaest godina i provela je mnoge programe i projekte kojima želi poboljšati život Roma u slovenskom društvu. Pozdravljam Milenu Tudiju, predstavnicu udruge. Dobro nam došla!

Milena: Lijep pozdrav i vama!

E: Bavite se brojnim djelatnostima, od aktiviranja Roma u život zajednice, poboljšanja njihovog zdravlja i prevencije ovisnosti, do poboljšanja statusa Romkinja i istraživanja romske tradicije. Suradujete li na tome i s drugim organizacijama iz regije? Koliko energije ulažete u rad s mladima kroz sve te radionice, tečajeve i edukacije?

M: Suradujemo i s drugim organizacijama na prostorima gdje žive Romi, tamo gdje imamo radionice. A toliko energije ulažemo u mlade da vam to ne mogu ni opisati. Naša udruga voli raditi s mladima i to nam ne pada teško. Trenutno radimo na

tome da se mladi Romi iz Slovenije upoznaju s Romima iz drugih europskih zemalja i to je nešto što zaista zahtijeva mnogo energije.

E: Kako je udruga započela s radom? Koji ste motiv imali pred skoro dvadeset godina da osnujete udrugu?

M: Moja je najveća želja bila sačuvati romsku kulturu. Udrugu vodim od 2005. godine, a Ministarstvo kulture nam je u Sloveniji dodijelilo status nevladine udruge od javnog interesa na području kulture. Dakle, Romano Veseli je nevladina organizacija koja djeluje za dobrobit romske zajednice.

E: Vaša udruga se bavi različitom tematikom i imate puno programa. No, koji su

vaši glavni programi, glavni ciljevi?

M: Naš glavni cilj je da se romska djeca normalno školuju, da se zaposle i da ne zaborave romsku kulturu. Na tome puno radimo. Mi im dajemo znanja da se mogu snaći u životu, ali ujedno nam je važno da se oni druže, da nisu zatvoreni u naselju. No, pomagali smo i drugima, ponajprije starijima. Obrazovali smo ih oko toga kako sačuvati svoje zdravlje i organizirali različite zdravstvene preglede u mjestima gdje žive.

Zatim smo počeli prijavljivati projekte preko različitih fondova, npr. preko fonda

Erasmus poučavali smo snimanje kratkih filmova. Na kraju smo se posvetili mladima i njihovom povezivanju s drugim Romima. Najprije su nam dolazili Romi iz Češke, pa smo se družili s vama Hrvatima i Talijanima te sad tražimo koga još možemo upoznati. Razmišljamo o Španjolskoj i Mađarskoj. Bavimo se i promocijom romske tradicije, pitanjima ekologije, zdravlja, socijalnog statusa Roma, čuvanja romskog identiteta i romskog jezika.

E: Koliko članova ima vaša udruga?

M: Naša udruga ima trideset stalnih članova, ali vrata su uvijek otvorena i svima

drugima za druženje i sudjelovanje u pojedinim programima.

E: Postoje li i neke druge romske udruge u Sloveniji?

M: Koliko god da u Sloveniji imamo udruga, nažalost, nitko od njih skoro ne radi ništa. One postoje samo na papiru. Mi smo u našoj udruzi zbog potrebe projekata imali i dva stalno zaposlena. Učili smo snimati i montirati filmove, pokazivali kako su se nekada radile kuće od slame i gline, imali radionice poezije... Tako da se barem kod nas može svašta naučiti i zaraditi priznanje za svoj rad.

E: Kako se financirate? Imate li stalna primanja?

M: Financiramo se preko dobivenih projekata, tako smo i mogli platiti ljude koji su bili stalno zaposleni. A ako nema projekata, radimo koliko možemo kao volonteri bez sredstava.

E: Naišla sam na informaciju da ste nedavno završili projekt “Rub umjetnosti” (“The Edge of Art”). Možete li nam reći nešto više o projektu i o krajnjim rezultatima?

M: To je projekt koji sam već spomenula, onaj u kojem smo ljude učili kako su se nekada gradile kuće i u kojem smo mlade učili rukovati kamerom, pisati scenarij i snimati filmove. Svatko od njih mogao je kroz kreativno izražavanje ukazati na neki odsječak svog života, ono što voli, želi, što ga pokreće. Filmovi su dostupni na našem kanalu na Youtubeu.

E: Spomenuli ste i borbu protiv ovisnosti?

M: Tako je. Ima mnogo dostupne droge i mladi se uništavaju. Vodili smo s njima razgovore jer mnogi od njih ne razumiju da prave grešku i za sebe i za svoju obitelj. Neki su se kasnije prijavili i za liječenje. Treba raditi na tome da ne propadne mladi život.

E: Jesu li u planu neki drugi projekti za budućnost?

M: Jesu, pokušat ćemo prijaviti na natječaje projekte za unaprjeđenje zdravlja Roma. Mnogi Romi nemaju svoga liječnika pa bismo im ga mi pokušali pronaći te ih pripremali kako komunicirati s njima, kako se ponašati u ordinacijama.

E: Voljela bih da za kraj podijelite svoje mišljenje o položaju Roma u Sloveniji? Biste li mogli to stanje usporediti s Hrvatskom ili nekom drugom državom?

M: Mi samo želimo da smo svi jednaki u Sloveniji, ali to nećemo nikada biti. Ima prevelike diskriminacije prema Romima. No, barem da polako idemo naprijed, da polako guramo naše mlade da se civiliziraju, da se školuju i da idu raditi. Da imaju ljepši život nego smo ga mi imali. Želim da se svi mi Romi zajedno držimo jer, gdje god se nalazimo, nemamo nikakva prava. Svuda smo diskriminirani, uključujući i one Rome koji su na visokim društvenim pozicijama. Ali nisu samo neromi krivi! Trebamo se i mi Romi civilizirati i drugačije ponašati. Svi smo mi ljudi, samo su neki bolji, a neki lošiji, neki obrazovaniji, a neki neškolovani. Zato je cilj naše udruge da se bavimo onima kojima nedostaje znanja i da ih izvedemo na pravi put. Želim da u tome surađujemo s vama Hrvatima i s drugim državama.

E: Budući se bavite ovim poslom skoro dvadeset godina, mislite li da ste barem malo razbili diskriminaciju? Ima li pomaka prema boljem?

M: Uspjeli jesmo, ali ne puno. Više se mladi Romi ne gledaju na isti način na koji su se gledali Romi nekada. Čest je slučaj miješanih brakova između Roma i neroma. Toga prije nije bilo. Mladi su sada drugačiji, oni se svi lijepo druže i za njih su svi ljudi jednaki. Želimo i da se Romi što više uključe u našu organizaciju. Oni često, na žalost, misle da mi njih iskorištavamo i da na njima zarađujemo novce. Ali mi ne dobivamo novce za sebe, već njime plaćamo druge ljude koji potom nama i njima pomažu.

E: Hvala ti Milena, što nam stojiš uz svijetlu budućnost Roma i što si nam bila gošća!

Problem dvojezičnih ploča?

Razgovori su uređeni i prilagođeni tiskanom formatu. Cjelovite intervjue možete poslušati skeniranjem koda.

Nakon što su zadovoljili sve preduvjete za dobivanje prava na dvojezične ploče, pripadnici romske nacionalne manjine u općini Orehovica našli su se u nezavidnome položaju iz razloga što nije pravovaljano definirano koji jezik treba uzeti kao standardni romski jezik, a što u ovome slučaju može dovesti do toga da dvojezičnost ne bude ostvarena.

V: O današnjoj temi, dvojezičnim pločama, govori će Siniša Senad Musić, koji se ovom temom bavi dugi niz godina, a po službenoj dužnosti potiče dijalog između manjinske i većinske populacije. Siniša, možete li nam pojasniti kompleksnost ove situacije i objasniti na koji način se ostvaruje dvojezičnost?

S: Nakon što su ispunjeni uvjeti iz Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, odnosno da je udio Roma, u ovom slučaju u općini Orehovica prešao 33 %, ostvaruje se pravo na dvojezičnost i to na način da se uz hrvatski jezik doda i jezik nacionalne manjine. U teoriji bi to trebalo ići po standardu, a time se i slavi multikulturalnost nekog područja. Nadao sam se da će tako biti i u slučaju romske nacionalne manjine, no stvari su se zakomplicirale.

V: Iz Ustava je vidljivo da je naglasak stavljen na lokalnu samoupravu. Tko još odlučuje po tom pitanju?

S: Ključno je razjasniti koji jezik je romski jezik, a zbog toga se pitanja uključilo puno dionika. Nevolja leži u tome što je,

prema podacima, 70 % Roma u Hrvatskoj kao svoj materinski jezik navelo „romani čhib“, a lokalno stanovništvo općine Orehovica navodi da govori bajaškim jezikom. U tu su se situaciju uključili izvjesni saborski zastupnik, Vijeće romske nacionalne manjine, kao i dionici u općini Orehovica i u Međimurskoj županiji. Mislim da nije dobro da se postavljanje dvojezičnih ploča ne ostvari zbog unutarnjih previranja. Jezik je dio kulture i identiteta kako cijele romske zajednice, tako i mikroregije u Orehovici. Romi traže integraciju te zbog toga unutar same zajednice ne bi trebalo biti isključivih stajališta prema jeziku, a koji je dio kulture i identiteta. Držim da bi na pločama mogla biti navedena oba jezika. Postoje Romi koji kažu da je bolje ne staviti dvojezične ploče jer zašto bi

MATERNJI JEZIK JE
KOJEM SE SVAKI
ODNOSITI S LJUBAVI

BLAGO PREMA
ČOVJEK MORA
LJU I POŠTOVANJEM

BAHTALO

HOLA

OLA

HALLO

Mehić
Samy

kvarili odnose s hrvatskim stanovništvom. Međutim, na koji se način može pokvariti odnos ako želite ostvariti nešto na što imate pravo? Znači li to da je tamošnje neromsko stanovništvo toliko zatvoreno prema drugom jeziku, jeziku ljudi koji ondje čine 33 % od ukupnog broja stanovnika? Smatram da ne bi trebalo doći do toga, ali isto tako određene političke struje i politički čimbenici imaju svoje agende, ali ponavljam, zasada je „status quo“ i smatram da to nije dobro.

V: Što bi se dogodilo u slučaju da Romi ne žele iskoristiti to pravo?

S: Trenutačno je takva situacija. Trenutačno nema te ploče i sve se odvija kao da nismo ostvarili pravo na dvojezične ploče. Kažem, unutar romske zajednice pitanje jezika možda otvara i mnogo veća pitanja kao na primjer pitanje podrijetla. Pitanje je jesu li Romi jedan narod odnosno jesu li ljudi koji govore bajaškim jezikom pripadnici etničke skupine Roma koja je podrijetlom iz Indije. Moramo biti svjesni da pripadnici romske nacionalne manjine imaju u Hrvatskoj određena prava, odnosno koriste određene afirmativne mjere kako bi se njihovo sudjelovanje u društvu podiglo na barem približno jednako većinskom stanovništvu. Možemo govoriti da još uvijek imamo jako mali broj studenata, mali broj djece u vrtićima, diskriminaciju

pri zapošljavanju, slabo obrazovanje, nedovoljan broj zaposlenih i tomu slično.

V: Zašto bi ploče pokvarile odnos s većinskim stanovništvom? Zašto bi se netko deklarirao manjinom, a ne koristio jezik i pismo?

S: Ni ja ne vjerujem da bi se mogao pokvariti odnos koji se trenutačno definira kao dobar. Međutim, nisam stanovnik toga područja i možda zaista ondje postoji opravdana bojazan da će takvo nešto dovesti do izgreda. Rekao bih da ako se odnos definira kao dobar, onda ne može biti narušen zbog pitanja jezika. Kako stoji u izvještaju Roma – s domicilnim stanovništvom nisu postojali veći povijesni sukobi ili bi trebala postojati mržnja, a pogotovo ako odete malo dublje – ako pričamo o mogućnosti da se postave ploče na bajaškom ili starorumunjskom jeziku i ako bi zaista došlo do nasilnoga skidanja ploča – bilo bi zanimljivo vidjeti kako bi sami Rumunji reagirali jer se zapravo nagrđuje njihov jezik, a kojega baštine pripadnici romske nacionalne manjine s tog područja. Romski jezik je indoarijski jezik sanskrta što također ne indicira ni na kakav povijesni sukob. Znači, po meni je ta priča kvarenja odnosa prenapuhana i mislim da se ona ne bi ostvarila, a ako bi se i ostvarila – tada bismo dobili određene informacije; u vezi čega treba raditi i potražiti uzroke reakcije koja bi nam pokvarila odnose.

V: Zbog čega se toliko pozornost pridaje pločama? Je li ono na neki način nametnuto Romima? Spominjalo se i da se guraju neki politički interesi. O kakvim interesima može biti riječ?

S: Po prvi put su Romi u Hrvatskoj, u nekoj samoupravi, ostvarili takvo pravo, a mislim da je to nešto što je onda našlo put do medija. Sada dolazimo do ostvarivanja toga prava. Postoje tvrdnje da Romi pričaju starorumunjskim jezikom, da postoji zasebni romski jezik i, kao treće, da se bojimo da će se odnosi pokvariti. U trenutku kada se to pravo nije ostvarilo, svakto je imao nešto za reći i imamo kao što smo rekli, više dionika. Ljudi strahuju da će postavljanje ploča pokvariti odnose s hrvatskim stanovništvom koje navodno nije htjelo ploče. Mislim da su se vladajući našli zatečenima, da ne znaju što treba napraviti. Mogu razumjeti pripadnike romske nacionalne manjine, koji su etnički Romi da žele ploče na romskom jeziku s obzirom na to da se radi o jeziku toga naroda. S druge strane, postoje oponenti koji smatraju da ploče moraju biti na bajaškom jeziku s obzirom na to da tamošnje stanovništvo govori isključivo tim jezikom. Uz to, tvrde da ne razumiju romski, a sve zajedno je kulminiralo tolikom medijskom pažnjom. Ne bih rekao da je to bila prevelika aktualna tema. Međutim, to je tema koja se postavila kao nešto o čemu bi trebalo razgovarati i razriješiti.

Mislim da romska zajednica sama sa sobom nije riješila to pitanje, odnosno jesu li su svi pripadnici romske nacionalne manjine etnički Romi i smatraju li da su podrijetlom iz sjeverozapadne Indije. Kažem, kroz rad upoznajem jako puno mladih Bajaša koji su pripadnici romske nacionalne manjine, a sve više govore da zapravo ne osjećaju pripadnost romskoj nacionalnoj manjini, pogotovo ako promijene okolinu, odnosno ako dođu iz mjesta u kojem se priča isključivo bajaškim jezikom u neka druga mjesta u kojima se priča romskim jezikom ili ako otiđu izvan Republike Hrvatske gdje Romi pričaju romskim jezikom uz jezikom države iz koje dolaze.

V: Jasno je kako se s pločama nećemo riješiti puno veće probleme koje muče romsku zajednicu, ali to ne znači da ne možemo ovakvim koracima makar malo učiniti suživot mogućim. Na koji način bi ploče unaprijedile život Roma i same zajednice?

S: Ja bih rekao da neće. Vidio sam izjave koje kažu da neće uopće riješiti naše probleme, nego će nam možda čak stvoriti neke druge probleme u odnosu s Hrvatima ili EU-om. Međutim, nisu ploče tu da rješavaju načinjen probleme, nego da bi se ostvarila nekakva kulturna autonomija. Postoji ustavni „Zakon o pravima nacionalnih manjina“, koji daje mogućnost organiziranja vijećanja. Netko može reći: „pa što će nam Vijeće riješiti, kao da je bitno tko je tamo“, i onda ljudi

neće glasovati pa neće imati vijećnike. Postoji Nacionalni plan za uključivanje Roma koji je započeo 2002. godine, a vrijedi do 2027. godine. Hoće li to riješiti problem? Ni jedna stvar sama po sebi ne može riješiti sve probleme koje imaju Romi. Treba promijeniti ploče i to je jedina stvar na kojoj bi se trenutačno trebalo raditi. Vidio sam i da ljude zanima koliko to košta. Hoće li taj novac pomoći Romima? Pojedinci smatraju da bi se trebao usmjeriti na nešto drugo? Taj novac neće se usmjeriti ni na što drugo, što je namijenjeno Romima, nego jednostavno neće biti utrošen, a mogao je biti utrošen i trebao je biti utrošen za postavljanje tih ploča. Suludo je da imamo neke stvari kojima se dičimo i kažemo: „mi imamo Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina koji omogućuje to i to“, a onda kada se to ostvari, ništa se ne napravi već ostaje samo kako nam je sustav dobro razrađen, a zapravo je on samo slovo na papiru. Isto tako, bez obzira na to što su zadovoljeni svi uvjeti glede ostvarivanja nekih prava, stečeno se ne provodi.

V: Dobili ste mandat Europske komisije za izvještaj o provođenju Nacionalnog plana za uključivanje Roma za područje Republike Hrvatske i Republike Slovenije. Možete li nam nešto više o tome reći u kontekstu ove teme?

S: Dobio sam mandat Europske komisije kako bismo izradili izvještaje civilnoga društva o provođenju nacionalnih

strategija Republike Hrvatske i Republike Slovenije. U prvom izvještaju bavili smo se time koliko je nacionalna strategija obiju zemalja usklađena s europskim okvirom s hrvatskim i slovenskim zakonodavstvom i strategijama. Najveći pomak možemo vidjeti u obrazovanju, a zapošljavanje je također povećano, no i dalje je prisutna diskriminacija prema Romima bez obzira na to što gledamo svakodnevni pritek stranaca, koji se često zaposle prije negoli Romi koji su rođeni u Republici Hrvatskoj. Imamo i politiku ulaganja u romska naselja radi poboljšanja životnih uvjeta, što je hvalevrijedno. Međutim, vidimo da je politika na svim razinama usmjerena na kratkoročne mjere, a rješavanje pitanja segregacije nikome nije zanimljivo.

社会福祉を創るため

U dvadeset i prvoj godini sam dobio priliku za početak samo našeg života. Moja dugogodišnja djevojka postala mi je ženom. Mislio sam da veću sreću neću osjetiti. U dvadeset i drugoj, rodila nam se kći. Bila je slatka kao med pa smo ju nazvali Medina. Završavala je prvi razred kada se razboljela. Slomila nas je dijagnoza tumora. Bolest je postala Bogom, a bolnica domom. Onako slomljenog, dodatno me lomila i ženina šutnja. Izgubljen, potražio sam pomoć od majke, žene kojoj sam bezgranično vjerovao i od čije smo mirovine svi preživljavali. Njezin dom bio je i naš dom. Četiri duše različitih generacija živjele su mirnim životom. Posao smo žena i ja imali tek povremeno. Tog poslijepodneva, 24. svibnja, pozvonio sam na dobro poznata vrata. Majka je otvorila, odjevena u običnu bijelu majicu. Smiješak mi se ukočio na licu.

„Sine, otkud tebe?“ – upitala je glumeći iznenađenost.

„Kako to misliš? Unuka ti je teško bolesna. Rekli smo ti. Prognoze su loše. Treba mi koja riječ ohrabrenja.“

Muko ga je gledala.

„Aha, utjeha...“

Refleksivno sam podigao obrvu u znak neodobranja izrečenoga.

„Nego, sine, da ti kažem. Uskoro dolazi kombi da što prije prenese stvari u garsonijeru.“

„Ali majko, mi nemamo garsonijeru. Sve što imamo je ova kućica...“

Uputila mi je strogi, prestrogi pogled.

„Ne, sine, ja imam garsonijeru, a ti nemaš kućicu.“

Žena kojoj sam bezgranično vjerovao. Uništila je uništeno.

Bez komentara sam kročio preko nekadašnjeg praga našega doma. Sa ženom, nepomičnom u čekaonici i kćeri, nepomičnom u izolacijskoj sobici, jednostavno nisam znao kako, kada i gdje pokušati živjeti. Sreća se istopila kao tih, tup, brz zvuk. Jedina obitelj koju sam imao, napravila je od mene tuđinca. Sjedeći tako dalek i sam u trošnome autu, odlučio sam potražiti pomoć od Institucija, istih onih koji se smiješe s plakata obećavajući pomoć. Uputio sam molbu Gradu da mi omoguće nužan smještaj. Brže od pokretanja moždanih stanica, stigao je odgovor:

„Poštovani gospodine Demiri, nužan smještaj za Vašu obitelj nije adekvatan. Potražite stan, a mi Vam možemo osigurati 750 kuna subvencije. S poštovanjem.“

Upalio sam auto i vozio dok nisam ostao bez benzina. Zalupio sam vratima i započeo šetnju kroz škrtu livadu. Šest minuta kasnije, stajao sam ispred napuštene, pohabane barake. Ušao sam u zrakohladni prostor, proučio interijer. Neslegnutih ramena, sam sâm sa sobom zaključio da ćemo uz malo truda moći useliti u novi dom. Ostavio sam auto da čuva baraku dok se ne budem vratio, a nešto dalje protrčala su dva štakora. Baraka ipak neće biti sama.

Zadovoljan, otišao sam pješke ženi u bolnicu. S veseljem sam joj iznio ideju o pokušaju obnove barake. Rezignirano mi je rekla da ima neke rođake koji bi, vjerojatno, bili voljni pomoći. Njezin drugi bratić odgovorio je na moj poziv i obećao mi da ćemo sve riješiti. Obnova našega doma trajala je 15 dana. Srce mi je prokucalo kada su struja i voda postale upotrebljive. Vršio sam sitne popravke i prenamjene kada sam shvatio da ću ostati samo čovječić, ako ubrzo ne povučem neki spasonosni potez.

Naručio sam se za razgovor s Gradonačelnikom. Termin je zakazan za 8. lipnja u 15:40 h. Želio sam što prije riješiti naše stambeno pitanje da mi tamo neki Centar za socijalnu skrb ne oduzme skrbništvo nad djetetom. Odlučio sam otići na razgovor u odijelu kojeg nisam imao. Uputio sam se u Caritas, ali je dobročiniteljsko skladište vrvjelo ljudima, zbog čega ga me obuzeo sram. Volonterka je primijetila moj bijeg, zaustavila me i popričala sa mnom. Rekla mi je da dođem kasnije, već će se nešto pronaći.

Došao sam na kraju smjene. Volonterka mi je uručila pristojno i mirisno odijelo i lijepu kravatu. Zahvalan i zadovoljan, vratio sam se u baraku. Noć je bila obična. Supruga je i dalje bdjela u bolnici, možda je predosjećala da se nisam mogao riješiti štakora. Ona ih se boji, a meni su neutralno društvo. Trudio sam se zaspati, ali nisam uspio. Dočekao sam zoru nenaspavan i zbunjen. Odjenuo sam se i krenuo na dogovoreni sastanak. Što sam se više približavao adresi, to sam osjećao veću nelagodu. Na Glavnome trgu vidio sam prosjaka koji se porezao kopajući po kontejneru. Pružio sam mu onu maramicu iz gornjeg, lijevog džepa sakoa. Meni nije trebala, a stranac je ljubazno zahvalio i spustio pogled. Uskoro sam stigao ispred zgrade.

Ključanje krvi bilo je nesnošljivo. Predstavio sam se, tajnica me pustila u kabinet.

„Dobar dan, Gradonačelniče, moje poštovanje. Moje ime je Ruždija Demiri. Zahvaljujem Vam se što ste me primili“ – riječi su se izlile s mojih usana i zastale.

„Iznimno mi je drago što ste mi se obratili. Proučio sam Vašu molbu, slobodan sam Vam dati svoju riječ da ću učiniti sve što je u mojoj moći da Vam pomognem. Molim Vas, iznesite mi Vašu situaciju.“ Šutke sam gledao u čovjeka na metar udaljenosti; čovjeka kojeg prije nisam simpatizirao. U trenu, bez kočnica, ogolio sam dušu.

„Gospodine Demiri, prvo ćemo utvrditi je li zemljište na kojoj se nalazi Vaša baraka gradsko. Ako je, dat ćemo Vam ga na korištenje za minimalnu naknadu dok ne zadovoljite uvjete za stambenu listu. Zaslužujete vlastite kvadrate.“

„Ne znam kako da Vam se zahvalim...“ – počeo sam se gubiti.

„Ne trebate mi zahvaljivati, naš ste građanin. Ispravno ste postupili“ – rekao je glasom punim topline.

„Gospodine Gradonačelniče...“

„Što Vas muči, gospodine Demiri?“

„Znate, nisam... Nisam mislio da ćete mi željeti pomoći, pa... Evo, potreslo me Vaše razumijevanje, jer sam, eto, rođen kao...“ – nisam stigao niti dovršiti izjavu.

„...kao Rom? Gospodine, nacionalnost je opisni, birokratski pridjev. Rekao sam Vam, postupili ste pošteno, snašli ste se i potražili pomoć. Posjetite ženu, neka Vam Vaše djevojčice budu primarne.“

Svojim je riječima u meni izazvao buru emocija. Kao metak sam izletio na Glavni trg, a ljudi su me začuđeno gledali.

Osjetio sam znoj. Zaključio sam da me promatraju jer smrdim. Odsmrдио sam u bolnicu. Prepun ohrabrujućih novosti, odvažio sam se suočiti sa ženinom šutnjom. Zatekao sam ju izoliranu u skupini roditelja koji su čekali.

„Draga, sreća nam se osmjehnula.“

„Ali...“ – zamucnula je.

„Što se dogodilo? Što sam propustio?“ – prošli su me hladni trnci neznanja.

„Trudna sam. Zakompliciralo se i... Ne znam, nisam dobro... Beba nije dobro...“

Probudio sam se u bolesničkom krevetu. I moja žena i Medina. Svaki na svom Odjelu. Sreća je imala preča posla. Dani prolaze u mutnini. Minute otkucavaju nadu u bolje sutra. Obitelj sanja inducirane snove.

„Gospodine Demiri...“ – obraćala mi se medicinska sestra, „Trebamo Vaše dopuštenje za operirati Medinu. Vaša supruga je na promatranju, predviđamo i njezinu operaciju.“

„Moja kći... Da... Učinite sve da ju spasite... Molim Vas...“ – nisam bio svjestan odgovornosti koja stoji iza dopuštenja.

Vrtoglavica me ponovno savladala.

Na Dječjem odjelu prolomio se silan vrisak.

„Doktor Stanić, hitno u sobu broj šest!“

„Što se događa?“ – upita doktor koji je trkom stigao s pauze.

„Medina je kritično, ne znamo što je uzrok. Puls joj naglo opada.“

„Pripremite sobu za brzu reanimaciju!“

Dok se osoblje borilo za Medinin život, upijena lica i dezorijentiranih pokreta, iz petnih žila sam se trudio ustati iz kreveta kako bi potražio svoje djevojčice. Izmožden, pao sam na pod, ne mogavši se pridignuti. Sestre su mi pritrčale u pomoć.

„Vodite me k djetetu, molim Vas!“ – očajnički sam zavapio.

„Gospodine, ne smijemo Vas pustiti k njoj. Ne još, zajedno ćemo se nadati najboljem“ – sestre su se držale protokola.

Sjeo sam na krevet i plakao. U isto vrijeme, moju ženu u svijest je vratila nesnosna bol u trbuhu. Liječnici su ju prikopčali na aparate, a rendgen je pokazao djetetovo odmotavanje iz ralji pupčane vrpce. Zaspala je u suzama.

„Gdje su mama i tata?“ – bile su prve Medinine riječi dok je snenim pogledom pretraživala po licima koja su ju okruživala.

„Tata te jedva čeka vidjeti“ – rekla je sestra i pozvala me u sobu.

„Tata, tata, tatice... Znaš li gdje je mamica? Sanjala sam, znaš, da ću dobiti brata...“

„Dijete moje, drago mi je što te vidim... Sve će biti u redu... Idem provjeriti majku, sklopi oči i ništa ne brini“ – umirio sam ju.

Uputio sam se supruzi. Iz daljine je dopirala buka i nervoza. Vrata su naizmjenično lupala, ne ostavljajući prostora za optimizam. Sjeo sam na obližnje stolice, ne trudeći se ispitati situaciju. Sati su se pomicali, ja nisam. Iz utrulosti me je izbavio dječji plač. Vrata su se otvorila: „Gospodine Demiri, dobili ste sina, čestitamo!“ Liječnik je napomenuo da je dječak rođen prerano, ali mu prognozira, uz pravilnu njegu, zdravu budućnost.

Na sinu sam vidio ženine crte lica. Tražio sam dopuštenje da i Medina vidi svog brata i da mi kaže slaže li se sa mnom. Liječnici su se složili da bi okupljanje obitelji Medini donijelo samo pozitivne emocije te su nas otpratili na Odjel na kojemu je ležala njezina majka. Zaplakali smo od sreće držeći se za ruke. Povezanost nam je tekla kroz vene. Sreća, sada kod nas ima preča posla. Uselili smo u čisti i dobro opremljen stan, čije nam je ključeve predao Gradonačelnik osobno. Jedino je novo - stara baraka ostala sama, napuštena kao simbol utočišta i borbe malog čovjeka koji je postao velikim.

(M. M.)

